

TJ Groupin asialaski, kevät 1999

TJ-DYNASTIAN KÄYTTÖ TAIDEYLIOPISTOISSA SEKÄ TAIDEKORKEAKOULUJEN KESKUSARKISTOSSA

Kolme Taideyliopistoa, Sibeliuksen Akatemia, Taideteollinen korkeakoulu ja Teatterikorkeakoulu ovat tehneet arkistoyhteistyötä 90-luvun puolivälistä lähtien yhä tiiviimmin. Toiminnassa on ollut kaksi selkeää toimintasektoria. Toinen on yhteisen keskusarkiston ylläpito ja modernien sähköisten välineiden hyväksikäyttöön perustuvan tutkijapalvelun rakentaminen ja toinen on koulujen asiakirjahallinnon toimivuuden ja sähköistämisen kehittäminen.

Verkottuminen, digitointi ja sähköiseen tiedonjakeluun siirtyminen on ollut yhteisenä toimintalinjana alusta saakka. Etenemisvauhtiin on vaikuttanut paljon se, että samanaikaisesti on rakennettu keskusarkiston toiminnan perustaa. Aineistoja on vastaanotettu arkistoon, järjestetty, kuvailtu ja luettelointi. Uusia tiloja on otettu käyttöön sekä haettu oikeita toimintatapoja sekä pystytetty palvelukulttuuria.

TJ-Dynastian hankinta konkretisoitui kesällä 1998 kun opetusministeriö myönsi taideyliopistoille asiakirjahallinnon kehittämiseen hankemäärärahan. JR Systemien toimitusjohtajan Jorma Romppasen kanssa oli käyty neuvotteluja jo pitempäänkin. Ohjelmistoon oli toivottu monia parannusehdotuksia ja tuote alkoi vaikuttaa kypsältä kun siihen saatiin Internetkäyttöliittymä.

Yliopistojen arkistoammattilaisten yhteistyö

TJ-Dynastia valittiin tuotteena osittain sen vuoksi, että useat Suomen yliopistoista kallistuivat tuotteen kannalle. Yliopistot ovat tehneet asiakirjahallinnon ja arkistotoimen kehittämisessä tiivistä yhteistyötä erilaisten seminaari- ja konferenssitapahtumien sekä selvitysprojektien muodossa. Yliopistoilla on myös yhteinen sähköistämisyöryhmänsä, jota johdetaan Oulun yliopistosta suunnittelija Ann Londonin voimin. Kehittämisyhteistyön kotisivu löytyy osoitteesta <http://www.hut.fi/Yksiköt/Arkisto/>

Dynastian valintaan vaikuttaneet muut tekijät

TJ-Dynastia oli myös tuoteperheenä hyvin pitkälle suunniteltu kokonaisuus. Erityisesti mahdollisuus hankkia aluksi osa ohjelmistotuotteista houkutteli ja mahdollisuus hankkia myöhemmin lisää. Tuotteet oli myös selkeästi hinnoiteltu. Samoin käyttäjäpalaute kollegoilta oli positiivinen. Myös tuotteen "epäkohdat" tiedettiin, joten yllätyksenä ei tullut se, että tuotteen käyttöönotto edellyttää tarkkaa ja huolellista suunnittelua. Itse tuoteperhe ei ratkaise ongelmia, jos ne vanhassa manuaalisessakin järjestelmässä ovat olemassa.

Yhteisprojektin eteneminen, aikataulu ja kustannusten koossa pysyminen

Kun yhteistyötä on lähdetty tekemään tehtiin sitä yhdistetyillä voimilla nytkin. Hanke käynnistettiin järjestämällä kansallisarkistossa 20.10.1998 teemapäivä, jonka aikana orientoiduttiin asiakirjahallinnon ja arkistotoimen koko kuvaan. Hyviä, alan huippuluonnoitsijoita oli saatu koko päivän ajaksi alustamaan eri teemoista.

Taideyliopistot hankkivat kaikkiin kouluihin asianhallintaohjelmiston diaariosan, arkistohallinnasta arkistonmuodostussuunnitelma- sekä kuvailu- ja luettelointiosan. Lisäksi keskusarkistoon hankittiin arkistotietokanta erikseen. Asennukset toteutettiin jokaisessa koulussa omille NT-serverille. Tietokannaksi valittiin Solid käyttäjäystävällisemmän Internet hinnoittelupoliittikkansa ansiosta.

Asennuksissa yllättäväkustannuserä oli, että asennukset tehtiin Kajaanista käsin ja tilaaja joutui maksamaan melko kalliit lentokulut sekä päivärahat. Toimitukset ja kustannukset pysyivät kuitenkin raameissaan.

Asiakirjahallinnon- ja arkistotoimen kehittäminen

Sähköistämisprosessi aloitettiin hieman takaperoisesti ottamalla aluksi käyttöön uudet kirjaamisjärjestelmät hyvin lyhyessä aikataulussa. Taideyliopistot suunnittelivat mahdollisimman pitkälle yhtenäisen diaarikaavan. Substanssieroavuudet ja niistä kertyvät aineistot muodostavat selvimmät erot kun Sibelius-Akatemiassa järjestetään konsertteja, niin Taideteollisessa näyttelyitä ja Teatterikorkeakoululla teatteriesityksiä.

Asiasanoitus saatiin Sibelius-Akatemian Diarix-järjestelmään syötetyistä asiasanoista, joista tietopavelusihteri Leo Mononen teki koulujen käyttöön soveltuvan asiasanaston.

Uusi diaari otettiin käyttöön vuodenvaihteessa ja Internet liittymät avattiin maaliskuussa 1999. Arkistonmuodostussuunnitelmia ryhdyttiin työstämään samanaikaisesti. Kevään aikana saadaan tehtyä ensimmäiset sähköiset versiot.

Taidekorkeakoulujen keskusarkiston tietojärjestelmien kehittäminen

Taideyliopistojen toimialat ovat opetus- ja tutkimus, joten erityinen painoarvo on juuri näiden ydintoimintojen tukipalvelujen kehittämisellä. Keskusarkiston tavoitteena on alusta alkaen ollut, että tutkija saapuu arkistoon tietoverkkoja pitkin. Hän voi selata arkiston tietoja kotikoneeltaan.

Aiemmin, vuonna 1997 keskusarkistossa otettiin käyttöön kuvatietokanta (Piccolo). Parhaillaan kolmantena versiona uusitaan keskusarkiston kotisivuja, jonne arkistotietokanta voidaan avata tutkijoiden käytettäväksi. Kotisivu löytyy osoitteesta <http://www.uiah.fi/arkisto>

Dynastian käyttöönotto keskusarkistossa viivästyi siitä huomiosta, ettei arkistonhallintaohjelma sopinutkaan sellaisenaan arkiston käyttöön. Dynastia oli suunniteltu toimivan organisaation asian- ja arkistonhallintaa varten. Keskusarkistossa on 68 arkistonmuodostajaa, joista suurimmalla osalla ei ole arkistonmuodostusmerkityksessä yhteyttä taideyliopistoihin vaan ne on saatu lahjoituksina tai talletuksina. Ongelman tiimoilta pidettiin Turussa yliopistojen, maakunta-arkiston ja toimittajan yhteinen tietojen määrittelykokous ja uudessa versiossa tämänkin asian pitäisi olla kunnossa. Myös arkistotietokanta saadaan käyttöön kevään aikana.

Yhteiskoulutus

Sovellusten käyttäjäkoulutukset järjestettiin yhteiskoulutuksena Teatterikorkeakoulun atk-luokassa. Koulutusta järjestettiin erikseen diaarin pääkäyttäjille sekä arkistonmuodostussuunnitelman tekijöille. Juha Rännäli TJ tiedosta toimi kouluttajana johdattaen asia-alueeseen yleensä, joka oli ihan paikallaan niille, joilla oli heikommat tiedot asiakirjahallinnosta. Yhteiskoulutuksesta oli se etu, että syntyi hyvää vuorovaikutusta sekä keskustelua. Koulutettavat saivat tukea toisiltaan myös myöhemminkin. Yhteisen koulutuksen järjestämisessä myös säästettiin aikaa ja jonkin verran rahaakin.

Käyttäjäkokemuksia

Sovellusta käyttävät pääsääntöisesti ns. pääkäyttäjät, yliopistojen kirjaajat ja heidän varamiehensä sekä keskusarkiston henkilökunta. Selailukäyttäjinä diaarien osalta ovat osastosihteerit yms. Arkistotietokannan valmistuttua käyttäjiä on ulkomaita myöten.

Taideteollisen korkeakoulun kirjaaja Marja Weimer kommentoi, että diaari-ohjelmaa on selkeää ja helppoa käyttää. Hänen mielestään on hyvä ettei pakollisia kenttiä ole liian paljon. Diaarin hakumahdollisuuksia hän pitää loistavina verrattuna entiseen manuaalijärjestelmään. Weimer kuvaa, että ero on kuin savitaulun ja tekstinkäsittelyn välillä. Joitain asioita voisi vielä parantaa mm. viranhakujen käsittelyyn haetaan parempaa menettelytapaa kuinka esim. selkeämmät hakulistat voisi tulostaa. Raporttien siirto tökkii vielä ja Marja Weimer mietti, että korjausten tekemä mahdollisuus on sinällään hyvä asia, mutta kuinka estetään diaarin muuttaminen jälkikäteen. Myös selailukäyttäjille tulisi tehdä lisää ohjeita. Yleisarvosanaksi Marja Weimer antoi: ”suuri parannus entiseen verrattuna.” Sibeliuksen Akatemian kirjaaja Katjuska Sandholm piti myös hakumahdollisuuksia loistavina. Kirjaaminen on helppoa ja kätevää. Hän kaipasi muutamia tarkennuksia sekä erityisesti yhteistietojen kohdalta yhteyttä osoitetarratulostimeen.

Teatterikorkeakoulun arkistonmuodostuksen suunnittelija Pekka Saarinen kaipasi arkistonmuodostusohjelmaan lisää ilmavuutta, avaruutta ja valintojen mahdollisuutta sekä tekstinkäsittelystä tuttua varmuutta ja muokkausmahdollisuuksia. Hän piti myös tärkeänä, että ohjelmasta olisi yhteydet muihin järjestelmiin. Sovellusta tulisi kehittää joustavamaksi.

Arkistonmuodostusosaa tulisi kehittää enemmän toimintojen ja prosessien suunnittelun työkaluksi tai siihen tulisi saada liitettyä erillinen palikka tätä varten.

Arkistonmuodostustyökalun käyttöön otossa vaikein kompastuskivi on se, että ensin joudutaan perinteisesti paperilla suunnittelemaan organisaation tehtävät, toiminnot ja prosessit ja vasta nämä voidaan siirtää tietokantaan, totesi yhteisprojektin vetäjänä toiminut Leena Kononen. Arkistonmuodostuksen valmistelua ei voi antaa henkilölle, jolla ei ole hyvää kuvaa organisaation toiminnasta, kokemusta mallintamis- ja prosessikehitystehtävistä sekä loogista ja analyttistä ajattelukykyä. Organisaation tietojärjestelmän suunnittelu, josta hyvänä osa-alueena arkistonmuodostuksen suunnittelu käy ei kokemuksen mukaan onnistu keneltä tahansa. Sähköinen tietokartta, tiedonmuodostussuunnitelma (Knowledge Management map) on keskeinen sähköisesti toimivan organisaation työkalu.

Jos organisaatiossa ei ole ammattitaitoista asiakirjahallinnon suunnitteluun pystyvää henkilöstöä tulisi sitä hankkia ensin ja sitten vasta sen jälkeen atk-järjestelmä. Asiakirjahallinnon suunnittelu tietovirtojen kuvaamisesta ja järkipäristämisestä. Tiedon arvon määrittäminen vaatii myös hyvää ammattitaitoa ja laajaa pykäläviidakon tuntemusta.

Seuraavat sähköistämistavoitteet

Seuraavia etenemisvaiheita asianhallinnan puolella ovat työryhmäohjelmiston laajentaminen mm. kokouspäätöstyökalun hankinta ja ennen kaikkea laatuohjelmien kehittäminen, jossa tiedon kuvaamisella on merkittävä osa. Yleensäkin erilaiset tiedon keruuseen ja sähköiseen jakeluun liittyvät kysymykset eri muodoissaan. Keskusarkistossa paneudutaan laajempaan verkottumiseen ja digitointikysymyksiin.

Leena Kononen, Taidekorkeakoulujen keskusarkiston esimies